

El president dels EUA, Barack Obama, i el primer ministre turc, Recep Tayyip Erdogan, conversen a la 66a Assemblea General de l'ONU. Els Estats Units ja veuen en Turquia una autèntica potència regional amb què cal negociar de tu a tu. La crisi del deute ha fet perdre pistonada als països de la Unió Europea en la política internacional, i això ha donat més relleu al paper de Turquia.

Turquia es troba en un moment dolç quant a política exterior. Com més va, l'adhesió de Turquia a la Unió Europea menys agrada al primer ministre. Recep Tayyip Erdogan, però també a la població. El país pren un paper decisiu en el seu context geogràfic únic: és la frontera entre la UE i un Orient Pròxim i Mitjà que cada vegada preocupa més la comunitat internacional. Petroli i gas a prop de la frontera asseguren viabilitat econòmica. A més, les eleccions als EUA i França i la crisi del deute als altres països importants li donen un paper més rellevant en conflictes internacionals com el de Síria. Tot plegat fa que calgui tenir en compte les decisions d'aquest país que, malgrat que ja no té semblança amb l'imperi Otomà, serà clau els pròxims anys en tot allò que s'esdevingui a la regió.

La potència regional construïda per Erdogan

La situació geogràfica de Turquia la fa una bona companya de joc en política internacional. Ara, a més, la bonança econòmica que viu, juntament amb la política de bon veïnatge d'Erdogan, converteixen Turquia en potència regional. La necessitat d'ingressar a la Unió Europea ja s'ha ben esvaït.

Guanyar terreny. Turquia s'ha destacat aquests darrers mesos en el pla internacional, mercès al paper que exerceix de resultes d'una posició geoestratègica privilegiada. Però aquesta posició sempre ha existit. Ara canvia el context intern de països que sempre han encapçalat les polítiques i les decisions de caire internacional. El protagonista mundial principal, els EUA, fa eleccions presidencials a final d'any. Tot i que la política internacional sempre és part fonamental dels debats entre candidats, aquests comicis fan que els esforços de l'administració Obama se centrin en la política interior i l'estratègia amb vista als comicis del novembre. França, un altre actor important que va ser clau en la caiguda a Líbia de Gaddafi, s'ha centrat més en les eleccions presidencials, aquests darrers mesos. Un cop elegit nou president, aquest diumenge, naixeran noves polítiques i veurem nous homes de govern, que primer han de complaure els seus ciutadans, perquè la crisi del deute i el seu paper predominant a la UE fa que no puguin centrar gaire atenció en l'exterior.

Però el món continua girant i ara és Turquia que dona respostes intervenint en situacions com la de Síria, a més d'intensificar relacions amb l'Orient Mitjà.

Zero problemes. La política exterior del primer ministre Erdogan té un eslògan clar i contundent: "zero problemes amb els veïns". Es tracta d'intensificar relacions amb els països pròxims, sense tibar en els aspectes que els enfronten, i focalitzar els esforços en política exterior a la regió pròxima, en comptes de centrar-se en objectius molt més allunyats. Com expressa l'analista Eva Valera, Turquia no oblida relacions amb la Xina o l'Àfrica, però "on creixen les seves exportacions és amb els països veïns". És clar que aquesta política de zero problemes "no s'aplica igualment amb tots els veïns": ara que s'ha descobert petroli a la Mediterrània oriental, Turquia no pot fer pressió a la comunitat internacional pel seu afer a l'illa de Xipre, i només intenta ser partícip d'un tros del *pastís*. Com a país musulmà (moderat, és clar), es guanya simpaties entre els veïns, mentre mira

El president siríà, Baixar al-Assad, conversant amb Erdogan el febrer de l'any passat. Turquia, com més va més, va agafant un paper rellevant en els conflictes que l'envolten.

de fer-se "molt enemic", com diu Valera, d'Israel.

Aquesta estratègia no significa que Turquia sigui indiferent a l'amistat dels EUA. Des d'Ankara saben que Obama ha rebaixat les relacions amb Israel aquests darrers mesos, de manera que no es fa gaire mal a la relació entre tots dos països. Però és clar que la política exterior turca obliga, per damunt de tot, a "la reafirmació del país com una potència regional amb polítiques independents de les que pugui dictar occident". Així ho veu Francisco Ruíz González, investigador de l'Institut Espanyol d'Estudis Estratègics (IEEE), que afegeix que aquest objectiu és incompatible, a termini mitjà, amb una aplicació pura del "zero problemes". Des de l'arribada al poder, l'any 2003, del Partit de la Justícia i el Desenvolupament (AKP), el partit d'Erdogan, no

s'han tancat els principals conflictes del país (el Kurdistan, Xipre o Armènia, entre més), sinó que, com avança Ruíz González, s'hi han afegit més fronts (Israel, l'Iraq o Síria en són bons exemples).

Model de país. El fet de consolidar Turquia com a potència regional és només un dels punts del model de país que va implantant l'AKP, amb Erdogan al capdavant. Amb vista a un futur pròxim, el primer ministre vol consolidar el partit al govern per a legitimar les seves pràctiques. Com afirma Francisco Ruíz, "l'oposició interior té molt poc de pes i, amb les forces armades renovades, els alts comandaments donen suport a l'AKP". Erdogan pot confiar en la seva acció política, que s'encamina a reconèixer públicament l'islamisme sense por d'occident. Amb això es guanya les

simpaties dels països propers i acaba essent una referència en les revoltes àrabs de l'any passat. Per una altra banda, mentre França i Alemanya declaren obertament que no volen Turquia a la Unió Europea, Erdogan i Abdul·là Gül –primer ministre i president, respectivament– han deixat clar que no els preocupa gaire. Amb la crisi que travessa la UE, és normal que Turquia no en vulgui saber res, conscient que la seva població cada vegada creu menys en l'adhesió (d'un 70% d'enquestats a favor fa tres anys a un 50% actualment) i que hi té ben poc a guanyar. De fet, si vol fer créixer la credibilitat com a potència regional propera a l'Orient Mitjà i l'Àfrica musulmana ha de mirar de no participar en institucions occidentals com la Unió Europea.

La política exterior d'Erdogan també ha fet un tomb quant al bel·licisme.

Com afirma Francisco Ruíz, abans Turquia “es limitava a contenir les amenaces en la condició de membre de l'OTAN”. Ara el nou model de política el porta a implicar-se molt més en els afers dels seus veïns de l'est i el sud. Per a Ruíz, precisament la condició de membre de l'OTAN l'ajuda, perquè sap que una resposta, per exemple, de Síria, podria legitimar una intervenció directa de la comunitat internacional.

Patricia Garcia –doctora en ciències polítiques i professora de la Universitat de Barcelona (UB)– reserva la possibilitat que dins aquesta política turca hi càpiguen interessos, més tard o més d'hora, d'incorporar-se a la Unió Europea, tot i que caldrà esperar “que es confirmi aquesta UE de dues velocitats, perquè Turquia s'hauria d'incorporar en la segona velocitat”. La por principal de tenen França i Alemanya no és tant econòmica com demogràfica, perquè, tal com recorda Garcia, “Turquia podria tenir molt de pes en la Comissió Europea”.

El favor del 'carrer àrab'. En el context internacional, els principals protagonistes de l'any passat van ser els manifestants i insurgents que van fer caure diverses dictadures al nord d'Àfrica i a l'Orient Pròxim, a més de qüestionar la democràcia de països benestants com l'estat espanyol. L'opinió pública dels països musulmans, coneguda popularment com a *carrer àrab*, sembla favorable a les polítiques aplicades per l'AKP d'Erdogan, tant a l'interior del país, amb l'islamisme moderat, com en política exterior. Així doncs, la majoria de revoltes àrabs, quan han cercat referents polítics i models externs, els han trobats en la Turquia actual. Malgrat tot, ni Eva Valera ni Francisco Ruíz no es refien d'aquest suport de l'opinió pública exterior. Com diu Ruíz, “si aquests nous sistemes polítics evolucionen cap a una democràcia lliure (cosa en què creuen pocs analistes), el model de la Turquia kemalista amb la separació de la religió i l'estat seria el més aproximat; en canvi, si l'evolució fos cap a una pseudo-democràcia amb governs dels Germans Musulmans i la xaria com a referent, és clar que el model del AKP tampoc no serveix”. Comptat i debatut, doncs, ens trobem un model moderat

que serveix, alhora, com a referència per a tothom i per a ningú. A més, Ruíz recorda que, pel passat imperialista, els àrabs encara veuen en Turquia un estat allunyat de la regió.

Cal trobar també la continuïtat a aquest model. Valera adverteix que el sistema turc pren caïres presidencialistes i això té un risc. “Què passa si el govern canvia? Canvia també l'estratègia exterior?”, es demana. En realitat, aquestes preguntes volen dir que Turquia necessita “una classe política àmplia que pugui portar a terme l'expansió del model i actuï de balanç de poder d'Erdogan”, tal com ho expressa Valera. Aquesta és la via per a la sostenibilitat del model turc, que certament genera bons resultats econòmics, però que caldrà que es mantingui més enllà d'Erdogan. Si més no, l'oposició kemalista, ara debilitada per aquests bons resultats econòmics, es decanta pel laïcisme, i aquest fet ja pot ser desestabilitzador en el context de primera potència dins un món àrab, com pretén ser Turquia.

Futur amb optimisme. No hi ha res que faci pensar a Erdogan i al seu equip de govern que el camí de Turquia durant aquests anys immediats no sigui positiu. Ja és la peça clau en els conflictes del seu voltant: sigui com a inspiració per als insurgents de les revoltes àrabs, sigui com a negociador polític en conflictes com el de Síria. Respecte als veïns europeus, no cal preocupar-se'n gaire, perquè, ara per ara, no li és gaire interessant d'ingressar a la UE, més preocupada pel deute i els rescats que no pas pel progrés. A més, per a la Unió (i per a qualsevol), Turquia és un punt importantíssim geoestratègicament i en relació amb els EUA. Amb aquests darrers, les relacions de Turquia són òptimes, igual com amb els països àrabs, perquè la bel·ligerència contra Israel és palesa. En definitiva, Erdogan té la tasca principal de conservar l'economia a bon ritme, per a continuar legitimant la seva presència al poder i mantenir una oposició interna dèbil, que permetin a Turquia de subsistir com a potència regional, tot i que allunyada del kemalisme que el va fer exemplar a principi del segle XX.

Adrián Caballero